

ВНУТРІШНЯ ЗВІТНІСТЬ ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ У КОНТРОЛІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто особливості складання та використання внутрішньої звітності у контролі на підприємствах хлібопечення.

В статье рассмотрены особенности составления та использования внутренней отчетности в контроле на предприятиях хлебопечения.

The features of drafting and use of the internal accounting are considered in control on the enterprises of baking of bread in the article.

Ключові слова: внутрішня звітність, контроль, операційна діяльність.

Одним із пріоритетних напрямів підвищення конкурентоздатності промислових, зокрема хлібопекарських, підприємств є формування безперервного потоку узагальнюючих показників на всіх рівнях підприємства на основі форм внутрішньогосподарської (внутрішньої) звітності. Впровадження системи внутрішньої звітності, в якій формується оперативна, поточна і перспективна інформація про витрати, доходи й результати діяльності, надасть можливість оперативного прийняття своєчасних, зважених та обґрунтованих управлінських рішень щодо уникнення значних відхилень й недопущення перевитрат, а також планомірного розвитку підприємства.

Вагомий внесок у теоретичні дослідження проблем контролю фінансових результатів зробили провідні вітчизняні вчені-економісти М.Білуха, Ф.Бутинець, Ю.Верига, С.Голов, З.Гуцайлюк, Н.Гура, А.Кузьмінський, М.Кужельний, Л.Нападовська, В.Озеран, Б.Усач, С.Хозяєва, а також зарубіжні вчені П.Безруких, К.Друрі, Р.Ентоні, В.Палій та інші.

Постановка завдання: розкрити особливості сутності системи внутрішньої звітності, уточнення її складових елементів, а також мети, завдання, ролі принципів функціонування кожної складової.

Незважаючи на активну роботу у напрямку розробки механізму системи внутрішньої звітності на вітчизняних підприємствах, серед науковців і фахівців немає однастайності. Певні елементи системи внутрішньої звітності як економічні категорії використовуються часто, але єдиного підходу до конкретизації визначення системи не існує. Аналіз наукової літератури дозволив виділити деякі спільні погляди вчених на поняття внутрішньої звітності:

- ✓ внутрішня звітність являє собою доволі гнучку систему форм інформації;
- ✓ внутрішня звітність складається за центрами відповідальності і в цілому по підприємству і подається управлінському персоналу різних рівнів;
- ✓ внутрішня звітність повинна відображати умови, специфіку, особливості організації виробництва та потреби управлінського персоналу;

✓ мета складання звітності – джерело інформації для контролю, аналізу, планування та прийняття управлінських рішень.

Для формування внутрішньої звітності використовується вхідна інформація, яка піддається аналітичній обробці. Пріоритетність первинної (вхідної) інформації підкреслював ще В.О.Ластовецький: "...первинні узагальнення – складова частина первинного обліку, вони є об'єктивно обов'язковими для всіх видів діяльності. А також у звітах матеріально відповідальних осіб є водночас і складовою частиною, першою стадією внутрішньогосподарської звітності" [2, с.33]. Отже, для створення раціональної системи внутрішньогосподарської звітності необхідно визначитися з вхідними інформаційними потоками та формою і змістом звітів.

Бухгалтерською наукою і практикою доведено, що система внутрішньогосподарської звітності є ефективнішою на тих підприємствах, де існує форма зворотного зв'язку керівників центрів відповідальності з об'єктами управління: "чим більше керівник орієнтований на досягнення результату, а в цьому і полягає основна мета управлінського обліку, тим більше він потребує зворотного зв'язку через внутрішню звітність, яка інформує його про ефективність діяльності центра відповідальності" [3, с.197]. Відсутність зворотного зв'язку приводить до того, що система контролю робить наголос на проведенні ревізій та пошук помилок замість того щоб дати менеджерам орієнтовну інформацію, що дозволяє вживати ефективні дії. Інформаційна модель внутрішньогосподарського контролю в управлінні хлібопекарським підприємством наведена на рис. 1.

Ця модель дає можливість отримати достатній обсяг інформації про об'єкти управління, оперативно реагувати на негативні відхилення і забезпечити зворотній зв'язок між окремими центрами відповідальності та керівництвом підприємства.

Тому, на відміну від фінансової, внутрішня звітність має інші форми та принципи побудови показників. Це – перш за все:

✓ широке коло й різні напрями формування інформації про витрати і результати (за носіями витрат, центрами виникнення витрат, центрами відповідальності, сегментами діяльності);

✓ уведення у звітність поряд із показниками про витрати показників про доходи, що забезпечує виявлення ступеня участі у формуванні суб'єктами діяльності прибутку за центрами його виникнення і центрами відповідальності;

ОБЛК, АНАЛІЗ, АУДИТ

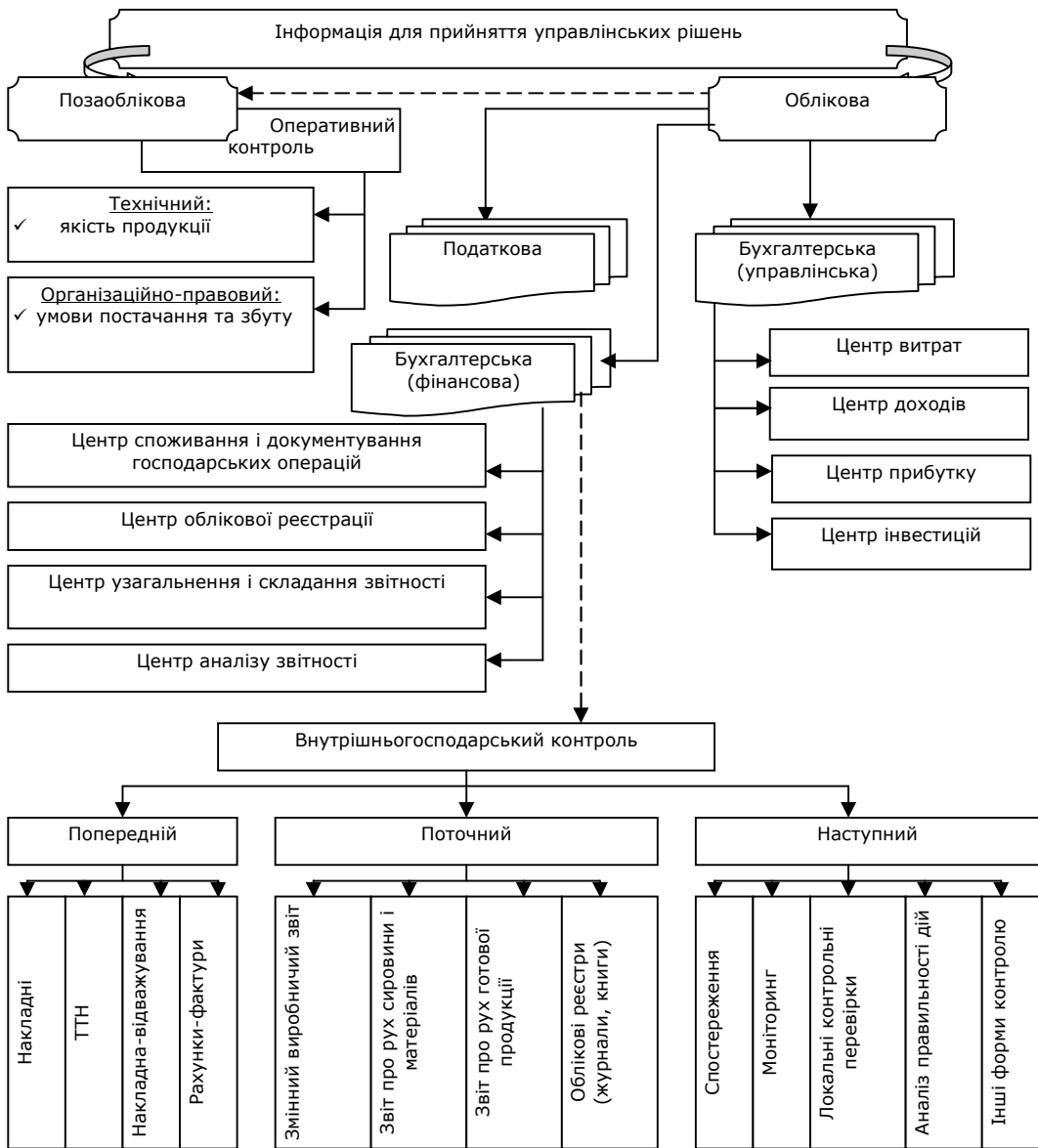

Рис. 1. Інформаційна модель внутрішньогосподарського контролю для прийняття управлінських рішень

- ✓ надання необхідної і достатньої інформації для виявлення відхилень фактично досягнутих результатів від планових, нормативних, кошторисних;
- ✓ забезпечення мінімізації невизначеності при прийнятті управлінських рішень за видами та сегментами діяльності [2, с. 65].

Самостійність у визначенні часу подання внутрішньої (управлінської) звітності, її форм і структури дає можливість створення її різних форм і видів, що характеризує різносторонність відображення виробничих процесів і формує

умови повнішого використання управлінської інформації. Таким чином, показники і в цілому інформація, що знаходить своє відображення у внутрішній звітності, визначається потребами її користувачів.

Створити цілісну систему внутрішньої звітності можна лише за наявності відповідної інформаційної бази, узгодженості змісту та форми звітів. Внутрішня звітність формується відповідно до характеру діяльності підприємства, цілей і завдань управління в цілому та його рівнів. Тому форма звітності повинна бути доступною та максимально розкривати зміст її показників.

Важливим для контролю за рентабельністю окремих видів продукції є звітні калькуляції, а також для того, щоб визначити собівартість одиниці продукції, виявити розмір відхилень затрат за статтями калькуляції у порівнянні з плановими і резерви подальшого зниження собівартості, встановити як відхилення від плану вплинули на величину фінансових результатів.

За допомогою звітних калькуляцій здійснюється контроль за формуванням операційного прибутку від основної операційної діяльності. В звітні калькуляції включаються витрати і втрати, які не були передбачені плановою калькуляцією. Це витрати, пов'язані з відхиленням від встановленого технологічного процесу, надпланові втрати від браку тощо. Фактична собівартість виробів, на які складаються квартальні і річні калькуляції, розраховується як середньозважена величина. Для цього в кожній статті витрати за квартал (рік) складаються і діляться на кількість виробів, вироблених за цей період (квартал, рік).

Порівняння фактичних витрат з плановими (нормативними) дозволяє проводити аналіз собівартості продукції і визначати резерви її зниження.

Порівняння фактичної собівартості з плановою (нормативною) показує величину невикористаних можливостей, втрат за минулий період, а також характеризує зусилля колективу на зниження витрат виробництва.

Заключною стадією обліку і контролю виробничих витрат є розмежування величини фактичних витрат за окремими видами продукції у розрізі статей на витрати у межах норм і на витрати, які є відхиленнями від норм. Для обліку виробничих витрат за найменуваннями виробленої продукції чи групами однорідних виробів у розрізі затвердженої номенклатури статей витрат при нормативному методі обліку доцільно використовувати "Відомість зведеного обліку витрат на виробництво".

Важливе значення має форма звітності, що базується на показниках сегментів. Основні положення щодо формування звітності за сегментами розкриваються П(С)БО 29 "Фінансова звітність за сегментами".

Хлібопекарські підприємства зобов'язані складати таку звітність, оскільки щодо їх продукції існує державне регулювання цін. Вивчення специфічних особливостей діяльності підприємств хлібопечення, аналіз теорії й практики обліку на цих підприємствах дають змогу стверджувати, що внутрішній облік та

формування звітності за сегментами в хлібопекарських підприємствах доцільно організовувати за: видами виробництва (продукції); напрямками реалізації продукції (споживачами).

При цьому у хлібопеченні доцільно виділяти лише господарські сегменти, оскільки, як правило, підприємства розміщені в одному географічному регіоні, зокрема: за центрами відповідальності – видами виробництва (хлібобулочні вироби, макаронні вироби, кондитерські вироби тощо). Водночас, на нашу думку, у внутрішньогосподарському обліку слід розкривати інформацію за сегментами діяльності у розрізі доходів, витрат, фінансових результатів, а інформацію щодо активів та зобов'язань подавати по підприємству в цілому, оскільки сегменти не мають у своїй наявності власних активів і зобов'язань.

Отже, використання налагодженої системи внутрішньогосподарської звітності:

- ✓ забезпечить одержання оперативної та якісної інформації, що посилить контрольну функцію обліку і його аналітичність;
- ✓ забезпечить контроль за ефективною роботою окремих підрозділів;
- ✓ буде сприяти досягненню основної мети підприємства – отриманню прибутку;
- ✓ визначить роль обліку в системі заохочення працівників.

Список використаних джерел:

1. Гуцаленко Л.В. Внутрішньогосподарська звітність як інформаційне джерело для ефективного управління підприємством / Л.В.Гуцаленко // Економіка АПК. – 2004. – №4. – С.64-66.
2. Ластовецький В.О. Виробничо-комерційний облік і внутрішньо-господарська (управлінська) звітність за центрами витрат і відповідальності / В.О.Ластовецький – Чернівці: Місто, 2003.–156 с.
3. Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект / В.М.Панасюк. – Тернопіль: Астон, 2005. – 288 с.